

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-23>

УДК 338.486.6:338.483.13

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ УКРАЇНИ

FINANCIAL ASPECTS OF RESTORATION OF THE COMPETITIVENESS OF THE HOSPITALITY SPHERE OF UKRAINE

Шматковська Тетяна Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2771-9982>**Коробчук Тетяна Іванівна**кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0356-4157>**Shmatkovska Tetiana**

Lesya Ukrainka Volyn National University

Korobchuk Tetiana

Lutsk National Technical University

У статті розглянуто фінансові аспекти відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України в контексті сучасних викликів та трансформацій національної економіки України. Розглянуто ключові фактори, що впливають на конкурентоспроможність галузі, такі як інвестиції в інфраструктуру, розвиток туристичної індустрії, фінансова підтримка малих та середніх підприємств, а також впровадження сучасних технологій у галузь гостинності. Досліджено функціональні стратегії фінансового управління, які можуть забезпечити підвищення рівня конкурентоспроможності готельних комплексів, ресторанів, туристичних агентств та інших підприємств галузі в сучасних умовах. Визначено необхідність залучення інвестицій та оптимізації фінансових процесів підприємств сфери гостинності, а також інші інструменти, спрямовані на підвищення їх рентабельності та конкурентоспроможності. Розглянуто перспективи та можливі шляхи розвитку галузі в умовах після-воєнного відновлення економіки України та зміни споживчих уподобань у даній сфері.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сфера гостинності, відновлення конкурентоспроможності, готельне господарство, туристичний бізнес, фінансова стійкість.

The purpose of the article is to study the financial aspects of restoring the competitiveness of the hospitality sector in Ukraine for the formation of financial management strategies aimed at the restoration and development of the relevant industry in the context of modern economic challenges and transformations. The relevance of the research lies in the fact that the field of hospitality in Ukraine faces significant challenges caused not only by economic and socio-cultural factors, but also by global trends caused by the destructive impact of the COVID-19 pandemic and Russian military aggression. Changes in consumer preferences, growing competition in the market, as well as the need to introduce new technologies and improve the quality of services in the hospitality industry make the financial aspect of restoring competitiveness an extremely urgent problem. Accordingly, the study of this issue is of great importance for the effective management and development of the hospitality sector in Ukraine, contributing to the increase of its internal stability and competitiveness at the international level. The research methodology is based on a comprehensive analysis of the industry's financial indicators, the use of economic models and forecasting methods. An analysis of scientific literature, statistical data, and empirical research was also used to obtain an objective view of the current state and prospects for the development of the hospitality industry in Ukraine. The obtained results demonstrate the key factors that influence the financial stability and competitiveness of the industry, including the level of investment, the efficiency of resource management, adaptation to changes in demand and the competitive environment, as well as the introduction of innovative technologies. The practical value of the article lies in the

formation of recommendations for the business environment and government bodies regarding the development and implementation of financial management strategies aimed at restoring the competitiveness of the hospitality sector in Ukraine, which can lead to sustainable economic growth and improvement of the country's socio-economic development in the future.

Key words: competitiveness, the field of hospitality, the restoration of competitiveness, hotel economy, tourism business, financial stability.

Постановка проблеми. Сфера гостинності в Україні відіграє важливу роль у національній економіці, сприяючи розвитку туризму, створенню робочих місць в неіндустріальних регіонах та підвищенню рівня життя населення. Проте, вона стикається з рядом складних проблем, серед яких особливе місце займають фінансові аспекти, що пов'язано з деструктивним впливом війни на дану галузь. В даний час сфера гостинності України переживає низку викликів, які негативно впливають на її конкурентоспроможність та ефективність функціонування. При цьому з суто економічних факторів варто виділити недостатній рівень інвестицій у дану сферу. Брак фінансування призводить до відставання у впровадженні сучасних технологій, зниження темпів реконструкції та розвитку інфраструктури готелів, ресторанів та інших об'єктів галузі.

Варто також відзначити наявність проблем, пов'язаних із неефективним управлінням фінансовими ресурсами, що характерне для малих та середніх підприємств сфери гостинності. Досить часто відсутність чіткого фінансового плану та стратегії призводить до розпилення коштів, низької ефективності витрат та неефективної фінансової політики. Наслідком цього є недостатній рентабельності підприємств сфери гостинності. Високі витрати на утримання, низький рівень заповненості, а також висока конкуренція на ринку призводять до недосягнення достатнього рівня їх прибутковості та фінансової стійкості. Крім того, галузь гостинності часто стикається зі складнощами в залученні кредитних ресурсів під низькі відсотки та забезпеченням доступу до фінансових інструментів для малих та середніх підприємств.

Таким чином, актуальність дослідження фінансових аспектів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України обумовлюється потребою розробки ефективних стратегій управління для забезпечення стійкого розвитку усієї галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна сфера гостинності в Україні стоїть перед рядом серйозних викликів, які потребу-

ють комплексного підходу для їх вирішення. Дослідженню питань ефективного вирішення фінансових проблем для покращення стану та перспективи розвитку сфери гостинності присвячено чимало наукових праць.

Одним з найбільш важливих аспектів фінансової стійкості готелів та ресторанів в Україні є їх фінансовий аналіз та оцінка ефективності діяльності, підходи до якого викладені в дослідженнях Т. О. Шматковської, у яких визначено ключові фінансові показники готельного бізнесу в контексті їх впливу на загальну ефективність готелів. Встановлено, що ефективне фінансове управління готелем базується на правильному аналізі та використанні фінансової інформації [9; 10].

Ще одним важливим аспектом є залучення інвестицій для розвитку готельного бізнесу та інфраструктури сфери гостинності, що досліджується у працях М. І. Дзямулича, присвячених проблематиці реалізації інвестиційних проектів. Зокрема, автором розглянуто фактори, що впливають на інвестиційну привабливість готельних підприємств та розроблено рекомендації щодо залучення інвестицій для подальшого розвитку галузі [1; 2].

Питання ефективного управління фінансовими ресурсами у сфері гостинності розкривається в роботі В. А. Никифорак, присвяченій фінансовому управлінню готельним підприємством. Автор визначає основні принципи та методи фінансового управління готельним підприємством, а також вказує на основні стратегії управління фінансами для забезпечення його стійкості та розвитку [3].

Також варто звернути увагу на праці Ю. О. Чалюк, яка досліджує негативний вплив війни та соціально-економічних криз на готельний бізнес. При цьому автор надає рекомендації щодо фінансового відновлення підприємств після кризових ситуацій [6; 7; 8].

Таким чином бачимо, що наявні дослідження достатньою мірою розкривають проблематику фінансових аспектів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності. Однак, існує об'єктивна потреба поглиблення напрацювань у даній галузі для забезпечення стійкого розвитку сфери гостинності в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження фінансових аспектів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні для формування стратегій фінансового управління, спрямованих на відновлення та розвиток відповідної галузі в контексті сучасних економічних викликів та трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові аспекти відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України в контексті сучасних проблем визначаються комплексом факторів, що включає деструктивний вплив військових дій, пов'язану з ним економічну нестабільність, зміни у споживчих уподобаннях, а також технологічні інновації та нові тренди в глобальній сфері гостинності. Визначальним фактором, що зумовлює негативні тенденції у функціонуванні даної сфери в Україні є, безперечно, військова агресія росії, яка зумовила функціональну економічну нестабільність у сфері туризму. На додаток варто відзначити, що дані негативні фактори сформували кумулятивний ефекти сукупно з довоєнною пандемійною кризою. Усе це наразі формує перед сферою гостинності необхідність ефективного фінансового планування та управління ресурсами для забезпечення її стійкості. Загальне зниження споживчого попиту та зміни в фінансових умовах уже призвели до суттєвих втрат та скорочення обсягів бізнесу. Саме тому готелі, ресторани та інші підприємства гостинності в даний час повинні бути готові до адаптації своїх фінансових стратегій під нові умови господарювання.

Крім того, військові дії зумовили також і зміни у споживчих уподобаннях клієнтів, що вимагає від сфери гостинності фінансової гнучкості та здатності швидко реагувати на попит споживачів. Зокрема, зростання попиту на безпечні послуги або зміни у стандартах безпеки вимагають значних інвестицій у впровадження нових технологій та модернізацію обладнання. У свою чергу, технологічні інновації в даний час виступають ключовим елементом відновлення конкурентоспроможності галузі гостинності. Так, запровадження цифрових технологій у процес обслуговування клієнтів, автоматизація процесів та ефективна аналітика даних допомагають підприємствам оптимізувати витрати та покращувати якість обслуговування. Проте питання затребуваності таких новацій в довготривалому тренді наразі залишаються під питанням, що стримує підприємства галузі від вкладення коштів у масштабне оновлення технологічної бази.

Нарешті, відчутним є і вплив глобальних трендів у галузі гостинності, такі як розвиток екологічної свідомості, зростання масового туризму та зміни у культурних практиках, що вимагають від готелів та ресторанів фінансової стратегії, яка б враховувала ці нові реалії. Незважаючи на те, що від час війни такі запити не є домінуючими у споживачів в Україні, проте їх врахування для майбутнього розвитку підприємств даної сфери є достатньо актуальним.

Отже, приходимо до висновку, що фінансові аспекти відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України в контексті сучасних викликів для національної економіки вимагають від усіх учасників ринку стратегічного мислення, гнучкості та постійного аналізу фінансових можливостей та ризиків.

Зважаючи на загальні глобальні тенденції розвитку економічних систем, варто відзначити, що найбільший вплив на них, а разом з тим – і на сферу гостинності, чинять новітні цифрові та інформаційні технології. При цьому саме у сфері гостинності їх вплив визначає ефективність залучення клієнтів та формує нові стандарти обслуговування. Відповідно, фінансова ефективність підприємств сфери гостинності суттєво залежить від конкретних інструментів та програмних засобів, за допомогою яких відбуватиметься обслуговування споживачів (рис. 1).

Загалом бачимо, що в сучасних умовах конкурентоспроможність підприємств сфери гостинності суттєво залежить від ефективного фінансового управління, яке включає в себе розробку та реалізацію функціональних стратегій, орієнтованих на застосування інструментів цифровізації бізнес-процесів. В практичному аспекті можна виділити ряд ключових стратегій, реалізація яких може забезпечити підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств галузі:

– оптимізація витрат, котра є базовою стратегією для будь-якого підприємства, що функціонує в умовах нестабільності. При цьому підприємства сфери гостинності можуть забезпечити підвищення своєї конкурентоспроможності шляхом перегляду та оптимізації затрат на запаси, персонал, електроенергію та інші ресурси, а також раціоналізацію процесів обслуговування;

– ефективне управління оборотними коштами, яке дозволяє підприємствам зменшити вплив ризиків та підвищити ліквідність. Така стратегія передбачає необхідність оптимізації запасів, управління поточними

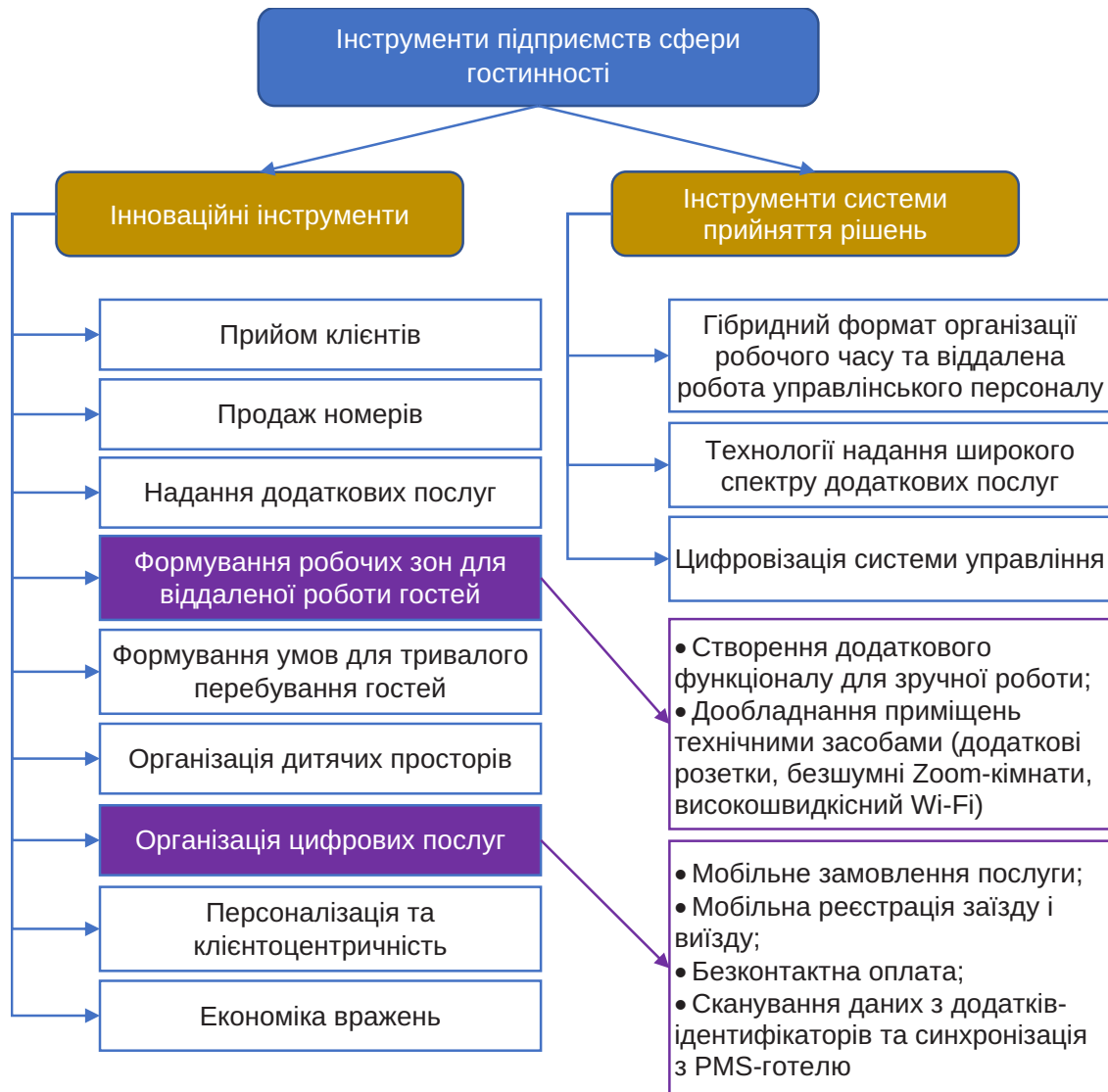

Рис. 1. Інноваційний інструментарій обслуговування у підприємствах сфери гостинності

Джерело: [5]

зобов'язаннями та активами на засадах мікроменеджменту, а також збільшення швидкості обороту коштів;

– фінансове планування та прогнозування, що дозволить підприємствам адаптуватися до негативних ринкових змін в сучасних умовах та сформує умови для розробки стратегії розвитку та визначення оптимальних шляхів використання фінансових ресурсів;

– ризик-менеджмент у сфері фінансового управління, орієнтований на ідентифікацію, оцінку та управління фінансовими ризиками, пов'язаними із такими змінами курсових різниць, процентних ставок, а також кредитним ризиком підприємства.

– інвестиційна стратегія, котра орієнтована на залучення та використання фінан-

сових ресурсів підприємств для збільшення їх потенціалу та розвитку і яка реалізується шляхом модернізації обладнання, інвестицій в розвиток нових продуктів та послуг, а також розширення бізнесу;

– контроль та аналіз фінансової діяльності, що дозволить підприємствам сфери гостинності своєчасно виявляти проблеми, що генеруються у сфері управління фінансами, та вживати необхідні заходи для їх вирішення. На цій основі забезпечується ефективне управління фінансами та досягнення стратегічних цілей суб'єктів господарювання.

Загалом, використання цих функціональних стратегій фінансового управління може забезпечити для підприємствам сфери гостинності належну адаптацію до нестабіль-

них умов ринку та сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності. Разом з тим варто зазначити, що на практиці для реалізації стратегії розвитку підприємства доцільно поєднувати принципи, закладені в різних стратегія, формуючи комплекси та індивідуальні підходи щодо підвищення ефективності бізнес-процесів.

Необхідність забезпечення ефективного повоєнного відновлення економіки України та зміни споживчих уподобань в галузі гостинності відкривають для них потенційні перспективи та можливості для розвитку. Однією з них є розширення інфраструктури та послуг галузі гостинності у регіонах, що плануються як центри відновлення. Зростання попиту на послуги готелів, ресторани та інших закладів гостинності може стати стимулом для інвесторів та підприємців для відкриття нових об'єктів.

Також, зміна споживчих уподобань в напрямку збільшення популярності еко- та здорового способу життя уже зараз відкриває можливості для розвитку екологічно чистих готелів та ресторанів. Це може стати суттєвою конкурентною перевагою для споживачів та сприятиме залученню нових клієнтів. Крім того, як уже зазначалося, інтенсивний розвиток технологій та цифрові інновації можуть змінити спосіб взаємодії підприємств галузі гостинності з клієнтами. Впровадження онлайн-бронювання, мобільних додатків для замовлення послуг та інші цифрові технологічні програмні рішення можуть полегшити доступ до послуг та покращити якість обслуговування.

Загалом можна стверджувати, що післявоєнне відновлення економіки та зміна споживчих уподобань в галузі гостинності формують унікальні можливості для розвитку підприємств. При цьому основними напрямками такого розвитку є розширення інфраструктури, розвиток екологічно чистих та технологічно передових послуг, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та залученню нових клієнтів.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що ефективне фінансове управління у даній сфері виступає ключовим чинником для успіху в сучасних умовах економічної нестабільності. Незважаючи на складні виклики, які виникають у зв'язку з деструктивним впливом війни на галузь, а також змінами у споживчих уподобаннях, уже зараз формуються перспективи щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери гостинності. Їх реалізація можлива шляхом детального фінансового планування, оптимізації витрат, використання інноваційних технологій та розробки дієвих інвестиційних стратегій. При цьому важливо забезпечити врахування потреб та очікувань сучасних споживачів, котрі змушують усю галузь здійснювати функціональну адаптацію до нових цифрових реалій господарювання та постійно вдосконалювати якість послуг. Тому на основі врахування зазначених аспектів можна стверджувати, що галузь гостинності України цілком може досягти стабільного розвитку та забезпечити належний рівень своєї конкурентоспроможності у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзямулич М. І. Особливості страхування інвестиційних проектів в умовах нестабільності фінансових ринків. *Економічний форум*. 2011. № 1. С. 185–189.
2. Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Особливості функціонування системи недержавних страхових пенсійних фондів в Україні. *Економічний форум*. 2020. № 1. С. 135–140.
3. Никифорак В. А., Кобеля З. І., Вербівська Л. В. Організація виробництва: навч. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 407 с.
4. Подзізей О. О., Шматковська Т. О. Теоретичні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 82. № 3. С. 12–18.
5. Фостолович В. А., Боцян Т. В., Павлова С. І. Нові підходи до організації бізнесової діяльності підприємств сфери гостинності в епоху постіндустріалізму та цифрових трансформацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 11. С. 9–14.
6. Чалюк Ю. О. Вплив COVID-19 на соціально-економічну стабільність середнього класу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 8(52). Том 1. С. 68–78.
7. Чалюк Ю. О. «Warstate» і «Welfare state»: конфлікт чи синергія воєнної стратегії та соціальної безпеки України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 1(48). С. 309–320.
8. Чалюк Ю. О., Довганик Н. М. Гендерні особливості політичного лідерства. *Політичне лідерство*: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2021. С. 225–250.

9. Шматковська Т. О., Оліферчук К. С. До проблематики формування та оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 641–643.

10. Шматковська Т. О., Сосна Г. М. До проблематики підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах. *Фінансовий простір*. 2016. № 1(21). С. 114–118.

REFERENCES:

1. Dziamulych, M. I. (2011) Osoblyvosti strakhuvannya investytsiinykh proektiv v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv [Peculiarities of insurance of investment projects in conditions of instability of financial markets]. *Ekonomichnyi forum*, vol. 1, pp. 185–189. (in Ukrainian)

2. Dziamulych, M. I., & Chyzh, N. M. (2020). Osoblyvosti funktsionuvannya systemy nederzhavnykh strakhovykh pensinykh fondiv v Ukraini [The main features of the functioning of the non-state insurance pension funds in Ukraine]. *Ekonomichnyi forum*, vol. 1, pp. 135–140. (in Ukrainian)

3. Nykyforak, V. A., Kobelia, Z. I., & Verbivska, L. V. (2010). Organisationsia vyrobnytstva [Organization of production]. Chernivtsi : Chernivtsi National University. 407 p. (in Ukrainian)

4. Podzizei O. O., Shmatkovska T. O. (2023). Teoretychni zasady vidnovlennia konkurentospromozhnosti terytorialnykh hromad i rehioniv [Theoretical principles of restoring the competitiveness of territorial communities and regions]. *Galytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 82(3), pp. 12–18. (in Ukrainian)

5. Fostolovych, V. A., Botsian, T. V., Pavlova, S. I. (2023). Novi pidkhody do orhanizatsii biznesovoi diialnosti pidpriemstv sfery hostynnosti v epokhu postindustrializmu ta tsyfrovyykh transformatsii. [New approaches to the organization of business activities of hospitality enterprises in the era of post-industrialism and digital transformations]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 9–14. (in Ukrainian)

6. Chaliuk Yu. O. (2021). Vplyv COVID-19 na sotsialno-ekonomichnu stabilnist serednoho klasu [The impact of COVID-19 on the socio-economic stability of the middle class]. *Internauka. Seria: "Ekonomichni nauky"*, vol. 8(32), part 1, pp. 68–78 (in Ukrainian).

7. Chaliuk Yu. O. (2024). "Warstate" i "Welfare state": konflikt chy synerhiia voiennoi stratehii ta sotsialnoi bezpeky Ukrainy ["Warstate" and "Welfare state": conflict or synergy of military strategy and social security of Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, vol. 1(48), pp. 309–320. (in Ukrainian)

8. Chaliuk, Yu. O., & Dovhanyk, N. M. (2021). Henderni osoblyvosti politychnoho liderstva [Gender features of political leadership]. In: *Political leadership* [Politychne liderstvo]. Kyiv, pp. 225–250. (in Ukrainian)

9. Shmatkovska, T. O., & Oliferchuk K. S. (2015). Do problematyky formuvannya ta otsiniuvannya finansovo-ekonomichnoi bezpeky v systemi upravlinnia pidpriemstvom [To the problems of formation and assessment of financial and economic security in the enterprise management system]. *Globalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 641–643. (in Ukrainian)

10. Shmatkovska, T. O., & Sosna, H. M. (2016). Do problematyky pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva na innovatsiinykh zasadakh [To the problem of the increase of efficiency of activity of the enterprise on innovative principles]. *Finansovyi prostir*, vol. 1(21), pp. 114–118. (in Ukrainian)